

Mark Fettes

Simon Fraser University, Kanado

Renato Corsetti (1941–2025) Nekrologo

La 1-an de februaro 2025 forpasis en Londono Renato Corsetti, eksa prezidanto (2001–2007) kaj honora prezidanto (2023–2025) de Universala Esperanto-Asocio kaj multjara kontribuanto al la interlingvistika literaturo, inter diversaj aliaj okupoj ligitaj al Esperanto. Kvankam oni verŝajne ne unuavice memoros lin kiel akademian verkiston, en pli larĝa senco li prezentas interesan kazon de "intellettuale organico" laŭ la koncepto de Antonio Gramsci – t.e. intelektulo, kies pensado kaj agado estas ankritaj en difinita socia klaso kiu strebas al socia transformiĝo. Konsentite, kompreneble, ke la esperantistoj ne konsistigas realan socian klason, nek socion kun internaj klasaj dividoj. Tamen, la diversaj intervenoj kaj kontribuoj de Corsetti ofte prezentis la esperantistaron kiel specon de socia avangardo, kies kerno estis la "ordinaraj" esperantistoj aktivaj en siaj kluboj kaj landaj asocioj, kvazaŭ la laborista klaso de la movado.

Corsetti venis iom malfrue al Esperanto, dudekelkjara, ĝuste en la socie tumulta epoko de la malfrujaj sesdekaj jaroj. Verŝajne jam tiam formiĝis liaj maldekstraj politikaj konvinkoj, kiuj ne ŝanceliĝis dum la posta duona jarcento. Doktoriginte pri ekonomia scienco en la Universitato de Romo "La Sapienza" (1964), kaj malgraŭ sia revoluciemo, li dum multaj jaroj laboris en itala banko. Lia esperantistiĝo malfermis novajn intelektajn horizontojn; ekde 1974 li komencis studi socilingvistikon, lingvopolitikon kaj lingvoplanadon en la sama universitato. En tiuj jaroj li ekkunlaboris kun la revuo *Language Problems and Language Planning*, interalie kiel recenzo-redaktoro, kaj publikigis kelkajn fruajn studojn pri lingvo kaj politiko (ekz. Corsetti, Cardona kaj La Torre 1974; Corsetti 1976). En 1981 li fondis esperantlingvan familion kun sia dua edzino Anna Löwenstein, kaj la edukado de du filoj en tia medio kondukis lin al esploroj pri psikolingvistiko kaj infana dulingveco. Pri tiuj temoj li instruis en la psikologia fakto de la universitato de 1991 ĝis 2009, fine kiel profesoro pri psikopedagogio de lingvo kaj komunikado. (Ĉe itala eldonejo aperis lia lernolibro pri la fakto: Corsetti 2003.)

La esperantologiaj kontribuoj de Corsetti rilatas ĉefe al tri temoj:

1. infana lernado de Esperanto en plurlingva medio (Corsetti 1990; Corsetti kaj Taeschner 1992; Corsetti 1993; 1994; 1996b; Corsetti, Pinto kaj Tolomeo 2004; Corsetti kaj Nagata 2005; Corsetti 2005);
2. kiom kaj kiel la lernado de Esperanto faciligas la lernadon de postaj lingvoj (Corsetti kaj La Torre 1993; 1995; 2001; Corsetti kaj Pinto 2001a; 2001b; Corsetti 2009);
3. komparoj inter Esperanto kaj kreolaj lingvoj (Corsetti 1996a; Corsetti 1999; Corsetti 2010). Supozeble li venis al ĉi tiu komparo pro siaj observoj pri la uzado de Esperanto ĉe infanoj, i.a. la reguligaj tendencoj notitaj en Corsetti, Pinto kaj Tolomeo (2004); la temo estas esplorita pli detale en Corsetti (2005).

Jam frue en sia esplora kariero Corsetti ekinteresiĝis pri la leksika evoluo de Esperanto (Corsetti, La Torre kaj Vessella 1980), kaj tio poste fariĝis temo de diversaj publikaj elpaŝoj liaj, sekvante la aperon de *La bona lingvo* de Claude Piron (1989). En tiu libroforma polemika eseo, Piron prezentis detalan argumenton por maksimuma utiligo de la vortokreaj ebloj de Esperanto, prefere al pruntado de “internaciaj vortoj” laŭ la 15-a regulo de la Fundamenta Gramatiko. Sekve Corsetti kaj Löwenstein kunlaboris por starigi retejon por kuraĝigi kaj subteni tian evoluvojon por Esperanto; diversaj tekstoj de Corsetti estas plu legeblaj tie (<http://bonalingvo.net/>). Sur ĉi tiu kampo, kerne rolis la politika orientiĝo de Corsetti: li rigardis Esperanton kiel rimedon por antaŭenigi socian justecon kaj homajn rajtojn je monda skalo (Corsetti 2001a), kaj vidis ĝian leksikan plivastiĝon kiel minacon al tiu projekto, se ĝi baziĝus sur ekskluzive eŭropaj fontoj (Corsetti 2001b). En 2001 li kaj Löwenstein elektiĝis al la Akademio de Esperanto, kiel anoj de moderniga tendenco kiu celis proksimigi ĝin al la bezonoj de ordinaraj esperantistoj. En tiu kunteksto menciindas ankaŭ lia multjara okupiĝo pri “tabuaj kaj insultaj esprimoj” en Esperanto, kolektitaj en la glosaro *Knedu min sinjorino!* (Corsetti 2006) kies dua eldono aperis en 2008 ĉe La Kancerkliniko.

Renato Corsetti estis homo, kiu facile moviĝis inter ĉiuj tavoloj de la Esperanto-movado, kiel populara parolanto kaj aktivulo kun tutmonda renomo. Liaj interlingvistikaj kontribuoj (parte lokitaj en longa kaj elstara itala tradicio: Corsetti 1985; Corsetti 2008) konsistigis nur kelkajn facetojn de lia rimarkinda kariero.

La gamon de liaj interesoj kaj kontribuoj bele spegulis la festlibro por lia 75-a datreveno, *Lingua politica cultura* (red. F. Gobbo 2016), kun 29 kontribuoj traktantaj lingvopolitikon, esperantologion, lingvolernadon kaj aliajn temojn. Sed lia koro ĉiam hejmis inter la simplaj uzantoj kaj aktivuloj de la lingvo, kiujn li nelacigeble subtenis kaj ĉampionis, strebante ilin inspiri al solidareco kaj komuna agado.

Selektita bibliografio

- Corsetti, Renato, Giorgio Cardona kaj Mauro La Torre, red. 1974. *Raporto pri la Seminario "Lingvo kaj Socio"*. Amsterdam: Tutmonda Esperantista Junulara Organizo. Vd. ankaŭ "Marksismo kaj lingva libereco", p. 1–4, kaj "Lingvistiko kaj politiko", p. 5–27.
- Corsetti, Renato, red. 1976. *Lingua e politica. Imperialismi, identità nazionali e politiche linguistiche in Asia, Africa, America Latina*. Roma: Officina Edizioni. Vd. ankaŭ "La lingua come strumento politico", p. 7–24.
- Corsetti, Renato, Mauro La Torre kaj Nino Vessella. 1980. "Pliriĉigo de la morfemaro en la internacia planlingvo." En *Miscellanea Interlinguistica*, redaktis István Szerdahelyi, 368–379. Budapest: Teknika Universitato Eötvös Loránd.
- Corsetti, Renato. 1985. "Konata lingvisto kaj konata interlingvisto." En Bruno Migliorini, *Lingvaj aspektoj de Esperanto*, 5–6. Pisa: Edistudio.
- Corsetti, Renato. 1990. "Early language development of a trilingual child: The role of contrast." En *Dimensions of Bilingual Development*, redaktis Jochen Rehbein kaj Traute Taeschner, 67–89. Clevedon: Multilingual Matters.
- Corsetti, Renato kaj Traute Taeschner. 1992. "Kiel trilingva infano lernas distingi inter lingvoj." *Internacia Pedagogia Revuo* 22, kajero 3: 1–10.
- Corsetti, Renato kaj Mauro La Torre. 1993. "Paderborn e dintorni: Possibili condizioni per un esperimento sul valore propedeutico della lingua internazionale esperanto." *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata* kajero 3: 115–136.
- Corsetti, Renato. 1993. *Macchina Daddy Lampo: Alcune osservazioni su un caso di trilinguismo dalla nascita in italiano, inglese ed esperanto*. Speciala kajero de *L'esperanto*. Milano: FEI.
- Corsetti, Renato. 1994. "Kiun lingvaron vi parolas? Observoj pri multlingveco kaj Esperanto en ĝi." En *Internacia familio - utopio aŭ realaĵo*, redaktis Zlatko Tišljar, 49–53. Maribor: Interkulturo.
- Corsetti, Renato kaj Mauro La Torre. 1995. "Quale lingua prima? Per un esperimento CEE che utilizzi l'esperanto." *Language Problems and Language Planning* 19, kajero 1: 26–46.
- Corsetti, Renato. 1996a. "Esperanto kaj kreolaj lingvoj: komunaj kaj malkomunaj trajtoj en la kreoliĝo." En *Multkulturaj familioj de nuntempa Eŭropo*, redaktis Stanislav Košecký, 11–36. Bratislava: Esprima.
- Corsetti, Renato. 1996b. "A mother tongue spoken mainly by fathers." *Language Problems and Language Planning* 20, kajero 3: 263–273.
- Corsetti, Renato. 1999. "Kreoliĝo de Esperanto inter personaj gustoj kaj oficiala normo." En *Por aktiva lingvopolitiko*, redaktis Detlev Blanke,

- Roy McCoy kaj Osmo Buller, 43–60. Rotterdam: Universala Esperanto-Asocio.
- Corsetti, Renato kaj Mauro La Torre. 2001. “Ĉu klara strukturo estas instrua?” *Interface. Journal of Applied Linguistics* 15, kajero 2: 179–202. – ankaŭ en *Planned Languages: From Concept to Reality*, redaktis Klaus Schubert, 179–202. Brussel: Hogeschool voor Wetenschap en Kunst. <http://d-nb.info/1239423241/34>
- Corsetti, Renato. 2001a. “Homaj rajtoj, lingvaj homaj rajtoj, kaj Esperanto.” En *Studien zur Interlinguistik / Studoj pri interlingvistiko. Festlibro omaĝe al la 60-jariĝo de Detlev Blanke*, redaktis Sabine Fiedler kaj Liu Haitao, 95–106. Dobřichovice (Praha): Kava-Pech.
- Corsetti, Renato. 2001b. “Esperanto en Eŭropo kaj Maleŭropo.” En *Esperanto en la 21-a jarcento*, redaktis Lee Chong-Yeong, 325–336. Seulo: Korea Esperanto-Asocio. <https://books.google.com>
- Corsetti, Renato kaj Maria Antonietta Pinto. 2001a. “Imparare l’esperanto e migliorare le capacità di riflettere sull’italiano. Un’esperienza a livello di scuola media.” *Rivista di Psicolinguistica Applicata* 2: 67–84.
- Corsetti, Renato kaj Maria Antonietta Pinto. 2001b. “Ricadute metalinguistiche dell’insegnamento dell’esperanto sulla lingua materna dell’alunno: Un’esperienza nella scuola media italiana.” *Language Problems and Language Planning* 25, kajero 1: 73–90.
- Corsetti, Renato. 2003. *Appunti di psicopedagogia del linguaggio e della comunicazione*. Roma: Edizioni Kappa.
- Corsetti, Renato, Maria Antonietta Pinto kaj Maria Tolomeo. 2004. “Regularizing the regular: The phenomenon of overregularization in Esperanto-speaking children.” *Language Problems and Language Planning* 28, kajero 3: 261–282.
- Corsetti, Renato kaj Hiroshi Nagata. 2005. “Influoj de gepatra lingvo sur la lernadon de Esperanto: psikolingvistika esploro.” *Esperantologio / Esperanto Studies* 3: 5–39. <https://doi.org/10.59718/ees35184>
- Corsetti, Renato. 2005. *L’esperanto dalla nascita: tra creatività e creolizzazione – alcuni aspetti dell’apprendimento della lingua internazionale dalla nascita*. Speciala kajero de *L’esperanto*. Milano: FEI.
- Corsetti, Renato. 2006. *Knedu min, sinjorino! Tabuaj kaj insultaj esprimoj en Esperanto!* 2-a eld. 2008. Thaumier: LKK.
- Corsetti, Renato, red. 2008. *Vojoj de interlingvistiko: de Bruno Migliorini al la nuna tempo*. Pisa: Edistudio.
- Corsetti, Renato. 2009. “La lernofaciliga valoro de Esperanto: De Szerdahelyi al Springboard to Languages.” En *Abunda fonto: Memorlibro omaĝe al prof. d-ro István Szerdahelyi*, redaktis Ilona Koutny, 256–265. Poznań: ProDruk / Steleto.

Corsetti, Renato. 2010. “Ŝanĝiĝo de vortaro en kreolaj lingvoj: La ekzemplo de Esperanto.” En *La arto labori kune: Festlibro por Humphrey Tonkin*, redaktis Detlev Blanke kaj Ulrich Lins, 373–385. Rotterdam: Universala Esperanto-Asocio.

Corsetti, Renato kaj Anna Löwenstein. 2020. La bona lingvo. <http://bonalingvo.net/>

Aliaj menciitaj verkoj

Gobbo, Federico, red. 2016. *Lingua, politica, cultura. Serta gratulatoria in honorem Renato Corsetti*. Novjorko: Mondial.

Piron, Claude. 1989. *La bona lingvo*. Vieno: Pro Esperanto / Budapest: Hungara Esperanto-Asocio. http://claudepiron.free.fr/livres/La_bona_lingvo_pdf.zip

Pri la aŭtoro

Mark Fettes estas la direktoro de la Centro de Esploro kaj Dokumentado pri Mondaj Lingvaj Problemoj kaj profesoro pri edukado en Universitato Simon Fraser, Kanado. Liaj esploroj traktas interalie la mastrumadon kaj revigligon de indiĝenaj lingvoj, la sociologion de la Esperanto-komunumo, kaj multlingvismon en la programoj de Unuiĝintaj Nacioj.

Retadreso: mtfettes@sfu.ca

ORCID-numero: 0000-0003-4147-7879

About the author

Mark Fettes is the Director of the Centre for Research and Documentation on World Language Problems and Professor of Education at Simon Fraser University, Canada. His research deals with the management and revitalization of Indigenous languages, the sociology of the Esperanto community, and multilingualism in the programs of the United Nations among other topics.

Sur l'auteur

Mark Fettes est directeur du Centre de recherche et de documentation sur les problèmes linguistiques mondiaux et professeur d'éducation à l'Université Simon Fraser, au Canada. Ses recherches portent entre autres sur la gestion et la revitalisation des langues indigènes, la sociologie de la communauté espérantophone, et le multilinguisme dans les programmes des Nations Unies.